

Problematyka stopni naukowych w orzecznictwie sądów administracyjnych – Stopień doktora

W praktyce akademickiej istotną rolę odgrywają stopnie naukowe i odpowiadające im stopnie w zakresie sztuki. Mimo iż ustawodawca odszedł od mechanizmu tzw. rotacji, która wymuszała w poprzednim stanie prawnym uzyskiwanie przez nauczycieli akademickich kolejnych stopni w określonym czasie, to jednak stopnie naukowe nadal odgrywają ważną rolę w awansie zawodowym naukowców, uprawniając do zajmowania określonych stanowisk w hierarchii akademickiej i naukowej. Szczególną rolę odgrywa stopień doktora – pierwszy stopień, niejako wprowadzający kandydata do „świata uczonych”. Interesujące wnioski można wyprowadzić z analizy orzecznictwa sądowego w sprawach, w których przed właściwymi organami (senatami, radami naukowymi) zapadły rozstrzygnięcia odmowne, utrzymane następnie przez organ odwoławczy – Radę Doskonałości Naukowej (RDN) i jej poprzedniczkę – Centralną Komisję ds. Stopni i Tytułów (CK).

Obowiązująca ustawa z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, tekst jednolity: Dz.U. z 2024 r. poz. 1571 ze zm.; dalej: p.s.w.n.) poświęca stosunkowo mało uwagi stopniom naukowym i stopniom w zakresie sztuki. Wprawdzie zagadnienia te obejmuje dział V ustawy, zatytułowany „Stopnie i tytuł w systemie szkolnictwa wyższego i nauki”, zawierający artykuły od 177 do 240, to jednak trzeba mieć na względzie, że stricte problematyce nadawania stopnia doktora (z pominięciem kwestii szkół doktorskich) poświęcono w zasadzie tylko oddział 1 rozdziału 2, tj. art. od 185 do 197 oraz oddział 3 rozdziału 2, tj. art. od 217 do 217c, a zatem łącznie jedynie 13 artykułów. Normy te uzupełniają jeszcze 8 artykułów (od 177 do 184) zawartych w rozdziale 1, zawierających przepisy ogólne – wspólne dla problematyki stopni i tytułu.

W miejsce uchylonej delegacji ustawowej do wydania przez ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego rozporządzenia, które do roku 2018 określało jednolicie szczegółowy tryb i warunki przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (art. 31 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki, tekst jednolity: Dz.U. z 2017 r. poz. 1789), ustawodawca przewidział obecnie obowiązek określenia sposobu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora przez senat albo radę naukową. Taka dekoncentracja i dewolucja kompetencji ma ten skutek, że w każdej jednostce uprawnionej do nadawania stopnia doktora mogą obowiązywać nieco inne regulacje proceduralne. Utrudnia to porównywanie działalności poszczególnych organów, a także zmniejsza znaczenie orzecznictwa sądowego, gdyż wymaga każdorazowego analizowania, czy może ono mieć odniesienie do postępowania toczącego się przed innym organem (senatem innej uczelni albo radą naukową innej jednostki).

Główną przesłanką nadania stopnia w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora jest przedstawienie i obronienie przez kandydata rozprawy doktorskiej, która – przygotowana pod opieką promotora lub promotorów, a niekiedy także promotora pomocniczego – powinna spełniać wymagania wyszczególnione w art. 187 ust. 1 i 2 p.s.w.n., tj.: 1) prezentować ogólną wiedzę teoretyczną kandydata w dyscyplinie albo dyscyplinach oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia pracy naukowej lub artystycznej, a także 2) stanowić oryginalne rozwiązanie

problemu naukowego, oryginalne rozwiązanie w zakresie zastosowania wyników własnych badań naukowych w sferze gospodarczej lub społecznej albo oryginalne dokonanie artystyczne.

Wydaje się, że w przypadku stopnia doktora zasadniczą podstawą do odmowy jego nadania może być uznanie przez uprawnione gremium (senat, radę naukową lub komisję doktorską), że przedstawiona rozprawa (opracowanie) nie ma charakteru oryginalnego, co wykazywać można poprzez przytoczenie wcześniejszych źródeł, w których przedstawiono analogiczne (podobne) rozwiązanie problemu. Może nią być również niesamodzielność, która ujawni się w toku publicznej obrony, gdy kandydat nie będzie umiał w sposób zadowalający odpowiedzieć na pytania ściśle związane z przedstawionym osiągnięciem.

W kwestii oceny jakości naukowej rozprawy istotną rolę odgrywają recenzje, których sporządzenie powinno się powierzyć trzem specjalistom. Warunkiem dopuszczenia do obrony jest uzyskanie pozytywnych recenzji rozprawy od co najmniej dwóch recenzentów, a także spełnienie dodatkowych wymagań, które może określić podmiot doktoryzujący (art. 186 ust. 1 pkt 5 w związku z art. 192 ust. 3 p.s.w.n.). Postanowienie o odmowie dopuszczenia do obrony jest zaskarżalne zażaleniem do RDN (art. 191 ust. 2 p.s.w.n.), wnoszonym za pośrednictwem organu, który wydał postanowienie, w terminie 7 dni od daty jego doręczenia wraz z uzasadnieniem (art. 141 § 2 ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania administracyjnego, tekst jednolity: Dz.U. z 2024 r. poz. 571; dalej: k.p.a. w związku z art. 178 ust. 3 p.s.w.n.).

W analogicznym trybie zaskarżalne będzie również postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania w sprawie nadania stopnia doktora. Tego rodzaju akt zostanie wydany, jeżeli osoba, która złożyła wniosek o wszczęcie postępowania, nie spełnia wymagań wstępnych w zakresie posiadania stosownego tytułu zawodowego, uzyskania efektów uczenia się, posiadania opublikowanego artykułu naukowego, czy też nie spełnia dodatkowych wymagań określonych przed podmiot doktoryzujący (art. 189 ust. 2 p.s.w.n.).

Z kolei decyzja o odmowie nadania stopnia doktora będzie zaskarżalna odwołaniem, które wnosi się do RDN za pośrednictwem organu, który ją wydał, w terminie 30 dni od dnia doręczenia tej decyzji wraz z uzasadnieniem (art. 193 ust. 1 i 2 p.s.w.n. w związku z art. 127 § 1 i 2 i art. 129 § 1 k.p.a. w związku z art. 178 ust. 3 p.s.w.n.).

RDN jest nietypowym organem odwoławczym, gdyż nie ma możliwości merytorycznego rozstrzygnięcia sprawy nadania stopnia doktora we własnym zakresie – może jedynie utrzymać w mocy zaskarżoną decyzję odmowną albo uchylić ją i przekazać sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi uprawnionemu tego samego albo innego podmiotu doktoryzującego (art. 193 ust. 4 p.s.w.n.). Stałą praktyką RDN jest powoływanie w postępowaniu odwoławczym własnych recenzentów, których zadaniem jest nie tylko ponowne zrecenzowanie rozprawy doktorskiej, lecz również ocena postępowania przed organem I instancji oraz zarzutów podniesionych w odwołaniu (por. § 4 ust. 4 i 7, § 8 ust. 1 pkt 9, § 9 ust. 2 pkt 3 i § 20 Statutu RDN z 2019 r.).

Decyzja RDN może być zaskarżona do Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z powodu jej niezgodności z prawem. Zgodnie z art. 1 § 1 i 2 ustawy z dnia 25 lipca 2022 r. – Prawo o ustroju sądów administracyjnych (tekst jednolity: Dz.U. z 2024 r. poz. 1267) „sądy administracyjne sprawują wymiar sprawiedliwości przez kontrolę działalności administracji publicznej (...)”, przy czym kontrola ta, „(...) sprawowana jest pod względem zgodności z prawem, jeżeli ustawy nie stanowią inaczej”. W orzecznictwie sądowym wypracowano pewien model kontroli spraw stopni naukowych, który jest przedstawiany następująco: „(...) postępowanie w sprawach o nadanie tytułu naukowego oraz stopni naukowych cechuje odrębność związana ze specyfiką tych spraw. Wynika stąd ograniczony zakres kontroli sądu administracyjnego, który nie jest uprawniony do merytorycznej kontroli recenzji stanowiących podstawę decyzji Rady Doskonałości Naukowej. Sąd nie dokonuje także merytorycznej oceny dorobku naukowego osoby ubiegającej się o uzyskanie

[stopnia lub tytułu] oraz tego, czy posiada ona odpowiednie osiągnięcia naukowe etc. Sąd administracyjny nie jest również uprawniony do rozwiązywania merytorycznych sporów powstałych w świecie nauki. Kontrola sądu administracyjnego ogranicza się zatem jedynie do stwierdzenia, czy w postępowaniu przed RDN nie doszło do naruszenia norm postępowania wynikających z przepisów ustawy [p.s.w.n.] oraz regulacji zawartych w statucie RDN, a także odpowiednio stosowanych przepisów k.p.a. [...]. Jednocześnie, przyjmuje się, że sąd administracyjny nie stanowi forum toczenia dyskusji naukowych, ścierania się różnych poglądów, teorii naukowych, czy też polemiki z konkluzjami RDN, a jest jedynie miejscem kontroli działalności instytucji państwowej pod względem zgodności z prawem” (wyrok WSA w Warszawie z dnia 7 września 2022 r., sygn. akt II SA/Wa 2752/21).

W tej sytuacji przedmiotem sądowej kontroli działalności administracji w sprawach dotyczących stopni naukowych powinna być drobiazgowo kontrola przestrzegania przez organy procedur, w tym szczególnie przestrzegania zasad ogólnych k.p.a., których stosowania w postępowaniu w sprawach stopni naukowych żaden przepis nie wyklucza. Skargi wnoszone do sądów administracyjnych przez doktorantów – bez względu na ich poziom merytoryczny, który właśnie z uwagi na nietypowość zagadnień jest bardzo zróżnicowany – powinny inicjować kontrolę wychodzącą poza granice skargi, prowadzącą do oceny, czy w postępowaniu zapewniono zasadę sprawiedliwości proceduralnej. Sądzenie w tych sprawach nie może się sprowadzać do mechanicznego odtwarzania utrwalonych schematów myślowych i stereotypowych stwierdzeń, odnośnie do „specyfiki postępowania” i „wyjątkowości organów”, których dotyczy kontrola sądowa.

Jak trafnie zauważył przed laty Prof. Janusz Łętowski (1939-1999): „Rzecz ciekawa, ale nawet dziś można obserwować sytuacje, gdy uczelniane rady z pewnym zdziwieniem dowiadują się, iż nadając na przykład stopień naukowy, wydają decyzje administracyjne, a skoro tak, obowiązane są do przestrzegania pewnych proceduralnych przepisów i to również tych, które dają konkretne uprawnienia stronom (a więc kandydatom)” (J. Łętowski, *Ambicje przed sądem. O orzecznictwie sądowym w sprawach stopni naukowych*, [w:] *Gospodarka – administracja – samorząd*, red. H. Olszewski, B. Popowska, Poznań 1997, s. 295).

Poniżej kilka tez z wybranych prawomocnych orzeczeń sądów administracyjnych. Z uwagi na długotrwałe postępowania przed RDN oraz przed sądami, jest jeszcze niewiele prawomocnych wyroków, wydanych w sprawach wszczętych pod rządami obecnie obowiązującej p.s.w.n., wszczętych po 30 września 2019 r. Stąd też przytoczono także tezy z wybranych orzeczeń, odnoszących się do spraw wszczętych do 30 kwietnia 2019 r., prowadzonych na podstawie poprzedniej u.s.n., w takich aspektach, które w obecnym stanie prawnym nie uległy znaczącej zmianie.

1. Wyłączenie promotora z udziału w głosowaniach w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora – wyrok WSA w Warszawie z 27 marca 2024 r., sygn. akt VII SA/Wa 186/24

Rozstrzygając sprawę decyzją, wydaną na podstawie art. 193 ust. 4 p.s.w.n., zgodnie z którym po rozpatrzeniu odwołania, w terminie nie dłuższym niż 6 miesięcy, RDN utrzymuje w mocy zaskarżoną decyzję albo uchyla ją i przekazuje sprawę do ponownego rozpatrzenia organowi, o którym mowa w art. 178 ust. 1, tego samego albo innego podmiotu doktoryzującego, RDN skorzystała z przewidzianej zacytowanym przepisem kompetencji do uchylenia zaskarżonej decyzji i przekazania sprawy do ponownego rozpatrzenia właściwemu organowi tego samego podmiotu doktoryzującego. Stwierdzić należy, że choć przesłanek do wydania tego rodzaju swoistej decyzji kasacyjnej powołany przepis p.s.w.n. nie wskazuje, jednakże uznać trzeba, że powinien znaleźć on zastosowanie m.in. w przypadku stwierdzenia przez RDN uchybień proceduralnych organu podmiotu doktoryzującego. Tego rodzaju uchybienie na gruncie tej sprawy stwierdził organ odwoławczy podnosząc, że od głosowania oraz od udziału w postępowaniu w sprawie nadania

skarżącemu stopnia doktora na podstawie art. 27 § 1 w zw. z art. 24 § 1 pkt 4 k.p.a. w zw. z art. 178 ust. 3 p.s.w.n. powinien być wyłączony promotor doktoranta.

Ustawowym zadaniem promotora jest sprawowanie opieki naukowej nad przygotowaniem rozprawy doktorskiej (art. 190 ust. 1 p.s.w.n.). Mając na uwadze, że promotorowi przysługuje jednorazowe wynagrodzenie w wysokości 83%, które jest wypłacane po zakończeniu postępowania w sprawie nadania stopnia doktora, ale jedynie w przypadku, gdy w wyniku postępowania stopień zostanie nadany (art. 184 ust. 1 i 2 p.s.w.n.), Sąd aprobusz odnosi się do stanowiska RDN, wedle którego promotor podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie nadania stopnia doktora na mocy art. 27 § 1 k.p.a., aczkolwiek nie w związku z art. 24 § 1 pkt 4 k.p.a., jak przyjęła RDN, lecz w związku z art. 24 § 1 pkt 1 k.p.a., zgodnie z którym wyłączeniu podlega członek organu kolegijskiego w sprawie, w której jest stroną albo pozostaje z jedną ze stron postępowania w takim stosunku prawnym, że wynik sprawy może mieć wpływ na jego prawa lub obowiązki.

2. Zakres sądowej kontroli nieprzyjęcia publicznej obrony rozprawy doktorskiej i odmowy nadania stopnia naukowego doktora – Wyrok Naczelnego Sądu Administracyjnego z dnia 23 kwietnia 2025 r., sygn. akt III OSK 410/22

O ile w postępowaniu prowadzonym przez radę wydziału przeprowadza się przewód doktorski przed powołaną komisją doktorską, o tyle w postępowaniu odwoławczym prowadzonym przez CK nie ma miejsca sytuacja ponowienia procedury przewodu doktorskiego, a więc nie może nastąpić powołanie kolejnej „odwoławczej” komisji doktorskiej i ponowne sporządzanie recenzji w przewodzie doktorskim.

Nie mają w postępowaniu przed CK zastosowania te przepisy k.p.a., które nakazują ustalanie okoliczności sprawy na podstawie całokształtu materiału dowodowego (art. 80 k.p.a.) lub dopuszczeniu jako dowód wszystkiego, co może przyczynić się do wyjaśnienia sprawy (art. 75 § 1 k.p.a.). Sam ustawodawca zdecydował, że ocena rozprawy doktorskiej następuje na podstawie sporządzonych recenzji, a nie np. wyjaśnień doktoranta, a ocena przebiegu samej obrony doktoratu – na podstawie protokołu z tej obrony. Nie stosuje się wprost także art. 77 § 1 k.p.a.

Sąd administracyjny w ramach swojej kognicji nie jest uprawniony do oceniania, czy osoba ubiegająca się o uzyskanie stopnia naukowego doktora zawarła w swojej rozprawie doktorskiej oryginalne rozwiązanie problemu naukowego lub też wykazała się ogólną wiedzą teoretyczną i umiejętnością prowadzenia pracy naukowej. W ramach postępowania sądowego także nie dochodzi do oceny trafności opinii recenzentów w aspekcie dorobku naukowego kandydata i wartości naukowej przedstawionej rozprawy doktorskiej pracy.

W zakresie kognicji sądu administracyjnego pozostaje wyłącznie zbadanie, czy w toku przewodu doktorskiego nie doszło do naruszenia trybu postępowania określonego przepisami ustawy o stopniach naukowych w sposób mogący mieć wpływ na wynik sprawy. Innymi słowy, sąd administracyjny bada aspekty formalne postępowania administracyjnego sprowadzające się do tego, czy w postępowaniu przed organami obu instancji były zachowane podstawowe reguły proceduralne dotyczące postępowania w sprawach stopni naukowych i tytułów naukowych.

Zgodnie z art. 29 ust. 1 u.s.n. w postępowaniach dotyczących nadania stopnia doktora i doktora habilitowanego albo tytułu profesora oraz nadania, ograniczenia, zawieszenia i pozbawienia uprawnienia do nadawania tych stopni w zakresie nieuregulowanym w ustawie stosuje się odpowiednio przepisy k.p.a. Odpowiednie stosowanie przepisów k.p.a. w sprawach o nadanie stopnia naukowego ma ścisły związek ze specyfiką postępowań poprzedzających podejmowanie przez właściwe jednostki organizacyjne uchwał w tych sprawach. Zasadę zawartą w art. 29 ust. 1 ww. ustawy należy rozumieć w ten sposób, że w omawianych sprawach przepisy k.p.a. mają zastosowanie tylko w kwestiach nieuregulowanych w ustawie o stopniach naukowych i jest to tylko zastosowanie odpowiednie.

3. Brak możliwości udziału doktoranta w posiedzeniach organów i polemizowania z recenzentami – Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 23 kwietnia 2010 r., sygn. akt I SA/Wa 28/10

W postępowaniu o nadanie stopnia naukowego doktora udział doktoranta jest ograniczony jedynie do składania środków prawnych (wniosku o wszczęcie przewodu doktorskiego, odwołania o odmownych uchwał podejmowanych w przewodzie doktorskim, skargi do sądu administracyjnego na decyzję CK). Przepisy ustawy nie przewidują bowiem udziału doktoranta w posiedzeniach rady wydziału uczelni, czy organów CK, na których podejmowane są uchwały w przewodzie doktorskim, ani w innych czynnościach podejmowanych przez te organy. Osoba ubiegająca się o nadanie stopnia naukowego doktora nie ma więc możliwości toczenia sporu z recenzentami przewodu doktorskiego odnośnie do tego, czy przedłożona rozprawa doktorska stanowi oryginalne dzieło naukowe i czy wykazuje odpowiedni poziom ogólnej wiedzy teoretycznej kandydata w danej dziedzinie naukowej oraz umiejętność samodzielnego prowadzenia przez niego pracy naukowej.

4. Ujawnienie plagiatu w rozprawie doktorskiej przed nadaniem stopnia doktora – Wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 7 grudnia 2010 r., sygn. akt I SA/Wa 1203/10

W przypadku, gdy po podjęciu uchwały o przyjęciu publicznej obrony rozprawy doktorskiej, a przed podjęciem uchwały w przedmiocie nadania stopnia naukowego doktora pojawiły się wątpliwości co do spełnienia przez rozprawę doktorską wymogów z art. 13 ust. 1 u.s.n., organ winien z urzędu zawiesić postępowanie administracyjne do czasu uprawomocnienia się orzeczenia w sprawie karnej.

W sytuacji, gdy organ pierwszej instancji przez podjęciem uchwały uznał rozprawę doktorską skarżącego za dzieło noszące znamiona plagiatu, winien zawiesić postępowanie administracyjne na podstawie art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a., a następnie – mając na uwadze przepisy art. 100 § 1 k.p.a. w zw. z art. 304 § 2 Kodeksu postępowania karnego – zawiadomić prokuratora lub Policję o popełnieniu przestępstwa ściganego z urzędu (z przepisu art. 115 ust. 1 w zw. z art. 122 ustawy o prawie autorskim... nie wynika, aby określony w tym przepisie czyn przestępny był ścigany z oskarżenia prywatnego). W opinii składu orzekającego w niniejszej sprawie prawomocne orzeczenie zapadłe w toku postępowania przygotowawczego stanowi dla rozpatrzenia sprawy o nadanie stopnia naukowego doktora tzw. zagadnienie wstępne, o którym mowa w art. 97 § 1 pkt 4 k.p.a. Z przepisu art. 297 k.p.k. wynika bowiem, że postępowanie przygotowawcze winno dać odpowiedź na pytanie, czy doktorant popełnił zarzucany mu czyn zabroniony, czy stanowi on przestępstwo oraz jakie były okoliczności jego popełnienia. Prawomocne postanowienie organu ścigania oraz treść uzasadnienia orzeczenia pozwoli z kolei na wyjaśnienie i ocenę przez Radę Wydziału jednej z koniecznych przesłanek nadania stopnia naukowego doktora, tj. ustalenie czy doktorant przedstawił i obronił rozprawę doktorską, a więc pracą stanowiącą oryginalne rozwiązanie problemu naukowego, wskazującą na umiejętność samodzielnego prowadzenia przez skarżącego pracy naukowej (art. 12 ust. 1 pkt 3 w zw. z art. 13 ust. 1 ustawy).

5. Nieprzedstawienie w całości recenzji podczas obrony rozprawy doktorskiej – Wyrok Naczelnego Sadu Administracyjnego z dnia 19 listopada 2024 r., sygn. akt III OSK 5429/21

Wprawdzie zgodnie z § 8 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 30 października 2015 r. w sprawie szczegółowego trybu i warunków przeprowadzania czynności w przewodzie doktorskim, w postępowaniu habilitacyjnym oraz w postępowaniu o nadanie tytułu profesora (Dz. U. z 2015 r. poz. 1842), podczas obrony kandydat przedstawia główne założenia i wyniki rozprawy doktorskiej, a następnie recenzenci przedstawiają swoje recenzje, to jednak ograniczenie przedstawienia recenzji do podstawowych zagadnień lub konkluzji w okolicznościach tej sprawy nie stanowiło istotniejszej wadliwości. Recenzenci przedstawili konkluzje swoich

recenzji, formułując je jako pozytywne co do samej rozprawy doktorskiej. W tej sprawie to nie recenzje recenzentów doprowadziły do podjęcia uchwały o odmowie nadania skarżącej kasacyjnie stopnia doktora w dyscyplinie prawo, ale ocena przebiegu samej publicznej obrony rozprawy doktorskiej, a w szczególności oceny odpowiedzi na pytania członków komisji doktorskiej. Nie można uznać, aby brak odczytania lub przedstawienia przez recenzentów całych recenzji, a jedynie skupienie się na ich konkluzjach stanowiło w tej sprawie takie naruszenie postępowania, które mogło mieć istotny wpływ na wynik sprawy, tj. aby dawało podstawy do innego zakończenia postępowania w przewodzie doktorskim.

Przytoczone przykładowe tezy z orzeczeń sądów administracyjnych, odnoszące się do procedury nadawania stopnia doktora, mogą być pomocne zarówno dla członków organów kolegialnych, uczestniczących w postępowaniach, jak i dla osób niezadowolonych z zapadłych w ich sprawach rozstrzygnięć.

Paweł Sobotko

Uniwersytet Warmińsko-Mazurski w Olsztynie

Wydział Prawa i Administracji

Stan prawny na dzień 20 czerwca 2025 r.

Artykuł został wcześniej opublikowany na łamach [„Wiadomości KSN” Nr 5-6 \(350-351\), rocznik 2025](#)